

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

Teema „Elurikkus“

Laste ja kogukonna kliimateadlikkuse kujundamine läbi rohetehnoloogia teadlikkuse suurendamise ja tingimuste loomise!

Taotlusvoor: Lasteaia laste rohetehnoloogia teadlikkuse suurendamine

Sihtrühm: Paistu lasteaia lapsed, lapsevanemad, õpetajad, kogukond

Koostööpartnerid: Keskkonnainvesteeringute Keskus

Rahastajad: Heitmekaubanduse kauplemissüsteem (HKS), Paistu Kool, Viljandi Vallavalitsus

Projekti kestus: 2024-2025

Projekti koordinaator: Ave Visor

Riigi poolne toetuse summa: 14299.50 €

Projekti eesmärgid

Suunata lasteaia lapsi kasvatama ise toidutaimi ja jälgima nende arengut, analüüsima tulemusi.

Tõsta lasteaia laste teadlikkust tasakaalustatud toitumisest ja tervislike toidukordade loomisest.

Edendada rohelist mõtteviisi läbi tehnoloogilise innovatsiooni.

Jagatakse teoreetilisi teadmisi koos praktiliste oskustega.

Õppeklassi ja kasvuhoone/paviljoni ning õuesõppealal kasvukastidega loomine ja rajamine.

Ringmajandusega tutvumine annab õppijatele ülevaate prügi sorteerimise vajalikkusest.

Projekti tutvustus

Lasteaialaste suunatud rohetehnoloogia teadlikkuse projektis jagatakse teoreetilisi teadmisi koos praktiliste oskustega, mille viib läbi juhendaja. Õpetajate õpiringide ja erinevate õppematerjalide loomine, annab ülevaate, kuidas käsitleda kliimateemat koolieelses lasteasutuses. Lasteaias käsitletakse elurikkuse teemat (elurikkuse ala või peenra määratlemine) ning milliseid erinevaid uurimis- ja digiõppe vahendeid või raamatuid kasutada liikide määramisel. Õppeklassi ja kasvuhoone/paviljoni ning õuesõppealal kasvukastidega loomine ja rajamine. Ringmajandusega tutvumine annab õppijatele ülevaate prügi sorteerimise vajalikkusest.

Meie projekti eesmärgi saavutamiseks on vajalikud mitmed tegevused ja nende ühine koosmõju. Paistu lasteaia õppekavas on määratletud üks rühm õuesõpperühmana. See tähendab, et ühe rühma õppetöö peaks vähemalt 75% ulatuses viidama läbi õuealal, kuhu on loodud õuesõppe tingimused. Hetkel meil neid tingimusi ei ole.

Elurikkus Materjali autorid on: [Lehte Tuuling](https://kliimatarkused.ut.ee/elurikkus/), [Katrin Saluvee](https://kliimatarkused.ut.ee/elurikkus/), Margit Pelli ja Mirjam Köster <https://kliimatarkused.ut.ee/elurikkus/>

Kellele on õppematerjal mõeldud?

Õppematerjal on mõeldud lasteaiaõpetajatele ning väikelastega töötavatele inimestele, kes õpetavad ja toetavad 2-7 aastaste laste arengut.

Õppematerjali tutvustus

Käesolev õppematerjal sisaldab kolme osa. “Materjalid õpetajale” annab ülevaate, kuidas käsitleda õppematerjali teemat koolieelses lasteasutuses ning sisaldab endas väljavõtet õppe- ja kasvatustegevuse valdkonna raamatust nende eesmärkide kohta, mis toetavad teema läbimist lasteaias. Samuti leiab õpetaja materjalide alt meetodid ja vahendid õppematerjali edukaks kasutamiseks lasteaias. Teemaploki alt “Materjalid lastele” leiab õpetaja juhised, kuidas lasteaias käsitleda elurikkuse teemat (elurikkuse ala või peenra määratlemine) ning milliseid erinevaid uurimis- ja digiõppe vahendeid või raamatuid kasutada liikide määramisel. Lisaks sisaldab käesolev materjal kuut erinevat vaatluslehte, mida saavad lapsed olenevalt oma vanusest täita iseseisvalt või koos õpetajaga. Kõige viimane “Lisa” osas on kirjeldatud tegevused õpiväljundite saavutatuse hindamiseks kolmes erinevas vanuseastmes (3a, 5a ja 7a). Samuti leiab antud teemaploki alt põnevat lisalugemist nii raamatute, veebiraamatute, õppemängude ja videote näol. Õppematerjal on lasteaias kasutamiseks aastaringselt, st tegevusi planeerides tuleks lähtuda aastaegade vaheldumisest.

SISSEJUHATUS ÕPETAJALE JA ÕPIVÄLJUNDID

Keskkonnateadlikkuse omandamise protsessi võib kujutada trepina, mille alumiseks astmeks on oskus viibida looduses, sellele kahju tekitamata ja kõrgeimaks astmeks võime reguleerida oma igapäevast elutegevust nii, et selle mõju elukeskkonnale oleks võimalikult positiivne. Keskkonna- ja kliimateadlikkuse kujundamine algab juba 3.–4. eluaastal, mil lapsed avastavad esimesed kogemused looduses ning kujunevad nende väärtushinnangud ja käitumisreeglid, luues aluse edaspidiseks arenguks. Lapse teadlik suunamine ja väärtushinnangute kujundamine ning neile toetuvate reeglite kokkuleppimine ja looduses täitmine loob tugeva aluse edasiliikumiseks „trepil“ järgmistele astmetele. Keskkonnateadlikkuse kujunemise järgmisi etappe ei saa seostada mingi kindla vanusega. See, kuidas inimene loodust mõistab ja tajub, on väga individuaalne. Olenemata sellest, millisel astmel parasjagu ollakse, on võimalus viibida ehedas looduskeskkonnas väga oluline. Lastel ja noortel peab olema võimalus tunnetada ja läbi elada seda inspiratsiooni, mida aktiivne looduses viibimine neile annab.

Loodust tuleb õppida tundma läbi looduses viibimise, ilma kindla õpieesmärgita, võimaldades kõikidel meeltega ümbritsevat keskkonda tajuda ja ennast hästi tunda. Meie tegevus mõjutab otseselt loodust, kuna oleme osa sellest. Inimese eluviisist ei sõltu mitte ainult tema enda ja teiste inimeste tervis ja heaolu, vaid ka ümbritseva looduse muutumine. Oluline on looduse ja loodusvarade väärtustamine ning teadmised, kuidas mõjutab inimese tegevus loodust. Lastele tutvustatakse ka esivanemate looduskäsitlust (uskumused, et loodusel on suur jõud mõjutada inimese elu, andide viimine metsavanale jne) ja rahvatraditsioone ning kombeid ja tavaid, kus oluline roll oli aastaegade vaheldumisest tingitud muutustel looduses. Väga suur on inimese

mõju loodusele just säästmist või raiskamist arvestades. Lastega tuleb arutleda nende teemade üle, kuidas saavad nemad oma igapäevategevusega looduskeskkonnale head teha, millised säästmise ja loodusest hoolimise tegevused on neile jõukohased. Looduse tundma õppimine võimaldab eri tegevuste ja teemade ulatuslikku integratsiooni ning loodusega ja looduslike vahenditega saab seostada suurt osa õppetegevustest. Erinevate keskkondadega tutvumise parimaks viisiks on õue minek ja õues õppides erinevate aktiivõppe meetodikate rakendamine. Teemasid ja vaadeldavaid objekte valides lähtutakse koduloolisuse printsiibist, st üldjuhul tutvutakse nende objektidega, millega on lapsel vahetu kontakt, mille toel tekib lapsel arusaam looduse terviklikkusest, seostest looduses ja enda rollist selles. Oluline on erinevate kodukohale iseloomulike taime- ja loomaliikide tutvustamise juures välja tuua ka nende seos elupaigaga ja omavahelised seosed – milliseid taimi on vaja, et putukatele oleks tagatud elutingimused, kuidas on elurikkuse säilitamisel seotud omavahel putukad ja linnud jne.

Õpiväljundid: õpetaja

- 1) teab, kuidas elurikkus on seotud kliimamuutustega;
- 2) oskab suunata lapsi teadvustama elurikkuse olulisust kliimamuutuste kontekstis.

KODUKOHA ELURIKKUS, SELLE TUNDMA ÕPPIMINE JA JÄLGIMINE LASTEAIA ÕUEALAL AASTARINGSELT

Eesmärgid: Teema käsitlemise eesmärgiks on, et laps õpiks ümbritsevat looduskeskkonda jälgima ja tunnetama terviklikult. Tutvustada lapsele lähiümbrusele iseloomulikke taime- ja loomariigi esindajaid ja nende omavahelisi seoseid. Võimaldada tegevusi, mille käigus saab ta esmase ettekujutuse enda ja teiste rollidest elukeskkonnas ning inimese tegevuse mõjust kliimale.

Õpiväljundid: laps

- 1) kirjeldab kodukoha loodust ning tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- 2) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 3) selgitab öö ja päeva vaheldumise ning aastaegade mõju ilmastikunähtustele;
- 4) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ja õhk taimedele, loomadele ning inimestele tähtsad;
- 5) suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- 6) mõistab ning märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonna elurikkusele (Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad);
- 7) tutvub mõistega kodukoha elurikkus;
- 8) märkab kodukoha elurikkust ning selle muutusi lühemas ning pikemas ajavahemikus;
- 9) väärtustab liigirikkust oma lähemas ümbruses;
- 10) mõistab kohaliku taimestiku ja loomariigi iseloomuliku mitmekesisuse olulisust ja selle seost kliimamuutustega.

Tabel 1. Teemakohased õpiväljundid vanuseti. (Allikas: Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad).

ÕPPE SISU JA MEETODITE KIRJELDUS

Looduskeskkond

Kodukoha loodus: kodupaiga mets- ja koduloomad, taimed, seened ja putukad ning veekogud; loomade elupaigad ja eluviisid, nende välimus, kasv ja areng; seente kasvukohad ja vajadused, nende välimus, kasv ja areng; taimede kasvukohad ja vajadused, nende välimus, kasv ja areng; veekogude erinevused; loomade ja putukate mitmekesisus ning iseloomulikud tunnused, nende elu erinevatel aastaaegadel ja erinevates elukeskkondades (maismaa, vesi, õhk, muld), nende eluks vajalikud tingimused. Laps tutvub kodukoha puude, põõsaste, rohttaimede ja seentega ning nende mitmekesisusega, muutustega aastaaegade rütmis ning taimedele iseloomulike tunnustega erinevates kasvukohtades. Veekogudega tutvumist alustatakse kodukohast. Kui laste elukohale on lähim veekogu jõgi, siis uuritakse ja vaadeldakse seda eri aastaaegadel, erinevate ilmaoludega ja erinevatel päeva osadel. Tehakse tutvust ka sealse taimestiku ja loomastikuga.

Muutused looduses: aastaaegade vaheldumine ja selle rütmilisus; ilmastikunähtused; öö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses; inimese tegevused eri aastaaegadel. Kõik elusorganismid kasvavad ja arenevad ja looduses on võimalik seda jälgida. Vaadelda saab aastaaegade vaheldumist ja ilmapuutuste mõju taime- ja loomariigile ning ka inimesele. Huvitav on jälgida ilmastikunähtusi olles otse nende keskel (vihmasadu, udu jne).

Elus- ja eluta loodus: valguse, soojuse, vee ja õhu tähtsus; elukooslused: mets, soo, raba, niit. Valitavad teemad ning tegevused peavad võimaldama juhtida laste tähelepanu eluks vajalikele tingimustele (valgus, soojus, niiskus, muld ja toitained mullas). Tutvustades lastele elukooslusi (mets, soo jne), käsitletakse loomade ja taimede kohastumist (kaitsevärvus, toitumissuhted, pesitsuse iseärasused jne). Inimese mõju loodusele: tööd looduses; esivanemate looduskäsitus ja rahvakalender; loodushoid, säästev eluviis.

Allikas: [Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad](#)

Meetodid. Teema käsitlemise peamine meetod on vaatlus ja õppekäigud. Vaatluse läbiviimiseks valitakse ja märgistatakse kindel liigirikkal rohealal paiknev koht lasteaia ümbruses (kui liigirikast paika pole, siis selle ala loomine). Igal aastaajal viiakse läbi vähemalt üks vaatlus ning võrreldakse vaatlustulemusi (nt kas iga kord nägin kõiki esimesel vaatlusel märgatud taimi ja loomi 5-7a).

Vaatluse käigus on oluline vaatlustulemuste dokumenteerimine (vaatluspäevik, mõistekaart, vaatlusleht, joonistused, fotod, voolingud, meisterdused, laste ütluste/mõtete kogumine jne). Vaatluse ajal ja sellele järgnevalt kasutatakse mitmesuguseid lapse kõnet aktiveerivaid tegevusi nagu kirjeldamine ja arutlemine (analüüsimine).

Vahendid. Luubid, digimikroskoobid, binoklid, peeglid, kahvad, vaatlustabelid, pildiraamatud, teatmikud, töölehed, loodusvaatluse nutirakendused (Siuts, PlantNet, Google Lens jne), digitaalne jutupliiats, kaamera või fotoaparaat, pintsetid, piktogrammid, töölehed, kunstitarbed, kogumiskastid jne.

MATERJALID LAPSELE: JUHISED ÕPETAJALE LASTEGA TEGEVUSTE LÄBIVIIMISEKS

VÕIMALIKUD TEGEVUSED

Järgnevas loetelus on mõningaid näiteid võimalikest tegevustest lasteaias.

1. Loodusvaatlus
2. Linnuvaatlusleht

3. Putuka vaatlusleht
4. Taime vaatlusleht
5. Plakat ja töölehed taimede, puude ja elusorganite eluringist
6. Mis juhtus? Nimeta puu- ja juurvilju kirjelda välimust.
7. Katse Milline puu- või juurvili läks kõige kiiremini mädanema?
8. Taime osad
9. Kevade liikumiskaardid
10. Loomajäljed
11. Putukad
12. Eesti loomad

TEGEVUSED ÕPIVÄLJUNDITE SAAVUTATUSE HINDAMISEKS

Järgmiste tegevuste kaudu saab õpetaja hinnata lastel õpiväljundite saavutatust.

3- aastane: Jalutuskäigul paluda lastel otsida neile tuttavaid rohttaimi ja puid ning nimetada neid (nt võilill, ristik, ülane, kask, kuusk, vaher). Arutelu lastega kasvamiseks vajalikest tingimustest.

5-aastane: Jalutuskäigul lapsed leiavad tuttavaid taimi, nimetavad ja kirjeldavad neid lihtsamate tunnuste alusel. Arutelu lastega taimeriigi mitmekesisuse ja seoste üle ilmastiku tingimustega lähtuvalt aastaaegadest (kuumalained; väga madalad temperatuurid talvel, sademeterohked ja -vaesed perioodid). Õppeaasta jooksul lasteaia elurikkuse albumi koostamine.

7-aastane: Jalutuskäigul kirjeldab laps leitud taimede, putukate ja lindude välimust, nende eluks vajalikke tingimusi ja seotust teiste elusolenditega. Arutelu lastega elurikkuse- ja kliimamuutuste seostest, inimeste tegevuse tagajärgedest liigirikkusele. Lapsed pildistavad iseseisvalt loodusobjekte tahvelarvutiga, nt taimed, putukad, mis on laste endi arvates elurikkuse seisukohast olulised. Rühmatööna postri või mõistekaardi loomine kodukoha elurikkusest.

Paistu Kooli lasteaia lapsed külastasid mesindustalu Lemmel. Koolitaja Vallo Visor näitas mesilastarusid ja tutvustas mesindusega seonduvat. Osalesid Paistu lasteaia vanemate rühmade lapsed kokku 20 last ja 3 õpetajat. Paistu Kooli juurde on toodud üks lamavtaru, et ka lasteaia juures oleks võimalik tutvuda mesindusega ja kasulike putukatega.

Lapsed on teinud vaatlusi metsaradadel ja lasteaiamaja ümbruses.

Tutvunud loomade jälgedega:

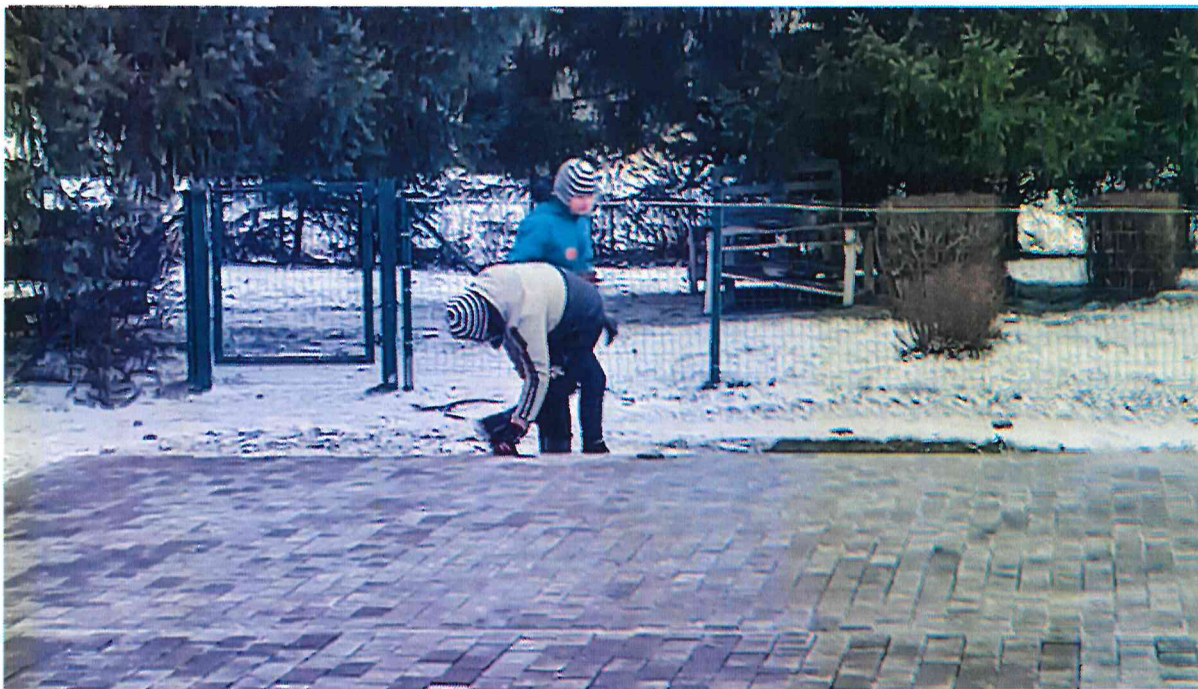
XC

Osalenud Seikluste Laeka programmis, mis toetab tervislikku toitumist ja liikumist. Loe lähemalt <https://paistukool.ee/et/uudised/seikluste-laegas>

Rajatud on kasvuhoone ja paviljon, kus toimuvad rohetehnoloogiaga seotud tegevused. Lapsed osalesid kasvuhoone ja paviljoni pinnasetöödel kivide kätteandmisega.

<https://paistukool.ee/et/uudised/paistu-kooli-juures-toimus-suur-maailmakoristuspaev>

<https://paistukool.ee/et/uudised/mihklilaat-0>

<https://paistukool.ee/et/uudised/sooja-kampsuni-paev>

<https://paistukool.ee/et/uudised/joulutegemisi-vaata-siit>

Kõik materjalid on leitavad <https://paistukool.ee/et/koolielu/koostoo-ja-projektid>

<https://paistukool.ee/et/uudised/ehitasime-vahva-lumelinna>

<https://paistukool.ee/et/uudised/sihtasutus-keskkonnainvesteeringute-keskusele-projekt-laste-ja-kogukonna-kliima-teadlikkuse>

<https://paistukool.ee/et/uudised/sudamekuu-lasteaias>

<https://paistukool.ee/et/uudised/kogukonnapaev>

<https://paistukool.ee/et/uudised/lasteaed-kais-lemmikloomi-paitamas>

<https://paistukool.ee/et/uudised/opetajate-herbaariumi-opiring>

Artiklid ja fotod on leitavad Paistu Kooli Facebooki kodulehel ja kooli kodulehel.

Tabel 1. Teemakohased õpiväljundid vanusesti. (Allikas: Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad https://oppekava.ee/wp-content/uploads/2015/07/Oppevaldkonnad_Alusharidus.pdf)

Teema	3 aastane	5 aastane	7 aastane
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad	1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. 2. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.	1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv). 2. Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.	1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. 2. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi. 2. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. 3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).	Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.	1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja -viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. 2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).
Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).	Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.	Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng	1. Eristab tuntumaid puu ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi. 2. Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.	Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm).
Õö ja päev: Nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses	Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge).	Eristab ning nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise	Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.

		iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).	
Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused	Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe).	Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.	1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada. 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldudekiindmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne). 3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele.	Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu	1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku. 2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.	Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

Tabel 1. Teemakohased õpiväljundid vanusesti. (Allikas: Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad https://oppekava.ee/wp-content/uploads/2015/07/Oppevaldkonnad_Alusharidus.pdf).

Teema	3 aastane	5 aastane	7 aastane
Ehitised	Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.	1. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet. 3. Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). 3. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm). 4. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).
Kodumasinad	Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja -elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm).	Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	Kirjeldab kodumasinaid ja -elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutööriistad).
Sõidukid	Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).	Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).
Tervislik toitumine	Tervislik toitumine	Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	1. Mõistab, et lili nopitakse vaasi panekuks.	1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi).	1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt.

	2. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta	2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule). 3. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata. 4. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi. 5. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.	2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele. 3. Teab, kuidas loomi talvel aidata, ja oskab seda teha. 4. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata. 5. Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi). 6. Soovib osaleda looduse korrastamises.
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine	1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks. 2. Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks. 3. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on?.	1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka. 2. Paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrdselt. 3. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni.	1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud). 2. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui, vähem kui. 3. Tutvub arvudega 10ni.
Suurused ja mõõtmine	Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur - väike).	Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem - väiksem), pikkuse (pikem - lühem), laiuse (laiem - kitsam) järgi ning kasutab mõisteid.	Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem - väiksem), pikkuse (pikem - lühem), laiuse (laiem - kitsam) järgi ning kasutab mõisteid.

LOODUSVAATLUS

MILLINE ON LOODUS SINU ÜMBER?.....

.....

MILLINE ON TAEVAS?.....

MILLISEID VÄRVE SA ENDA ÜMBER NÄED?.....

.....

MILLISEID LÕHNU SA TUNNED?.....

.....

MILLISEID HELISID SA KUULED LAHTISTE

SILMADEGA?.....

.....

MILLISEID HELISID SA KUULED KINNISTE SILMADEGA?

.....

MIS AASTAEG ON ÕUES?.....

JOONISTA SIIA, MIDA NÄED ENDA ÜMBER

LINNUVAATLUSLEHT

KUS LIND ON?.....

MIDA LIND TEEB?.....

MIS VÄRVI ON LINNU SULESTIK?.....

MILLINE ON LINNU NOKK (PIKK/LÜHIKE?)

.....
KUI SUUR ON LIND?.....

MIS SA ARVAD, MIDA VÕI KEDA SEE LIND

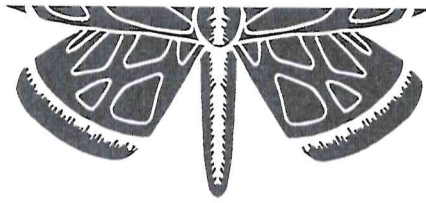
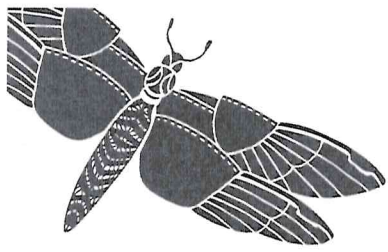
SÖÖB?.....

MIS VÕIKS OLLA LINNU NIMI, KEDA VAATLED?

.....

JOONISTA LINNUST PILT

PUTUKA VAATLUSLEHT

MITU JALGA ON SINU LEITUD PUTUKAL?.....

MITU SILMA ON PUTUKAL?.....

MITU TUNNALT ON PUTUKAL?.....

MIDA PUTUKAS TEEB?.....

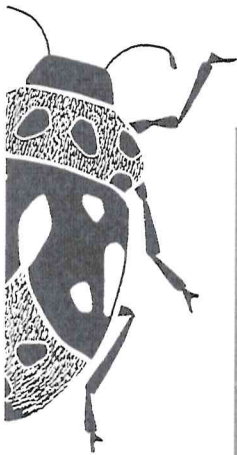
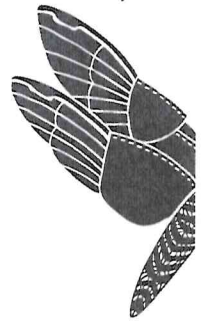
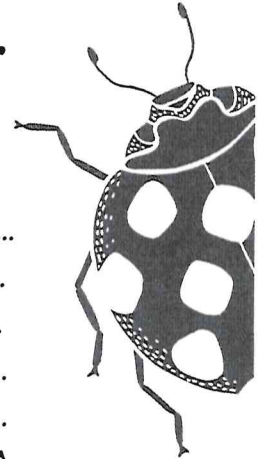
KUS PUTUKAS ON?.....

KUI SUUR ON PUTUKAS? VÖRDLE 1 EUROSE MÜNDIGA

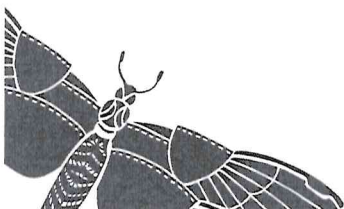
MILLINE NÄEB PUTUKAS VÄLJA?.....

.....

.....

JOONISTA PUTUKAS, MILLE
LEIDSID

TAIME VAATLUSLEHT

MIS VÄRVI ON SINU VAADELDAVA TAIME ÕIS?

.....

MITU LEHTE TAL ON?.....

KUS TAIM KASVAB?.....

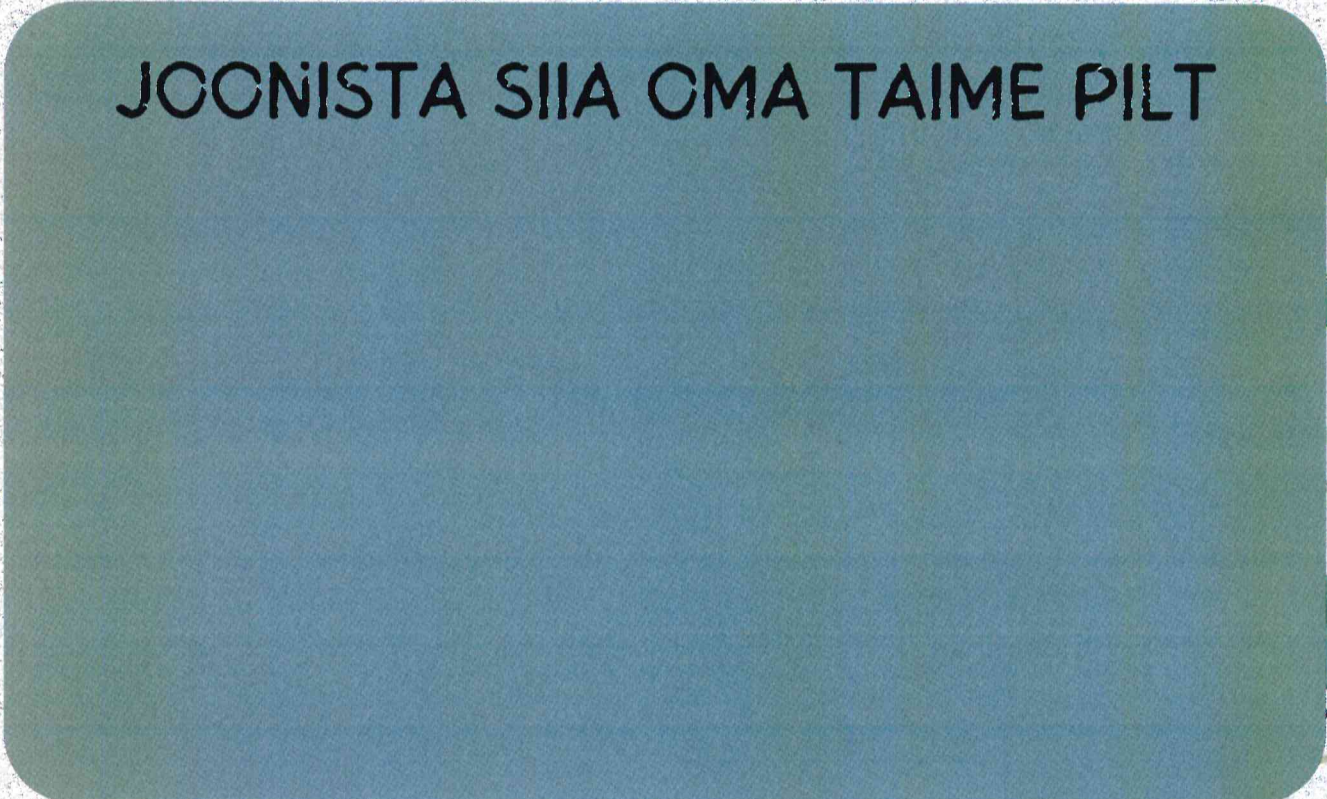
KAS TAIM KASVAB ÜKSINDA VÕI KASVAB KOOS
KAASLASTEGA?.....

KES SEDA TAIME VÕIKS SÜÜA?.....

KES SELLE TAIME PEAL VÕIKS ELADA?.....

KAS SEE TAIM LÕHNAB KUIDAGI ERILISELT? MIS LÕHNA
SA TUNNED?.....

Joonista siia oma taime pilt

VÕILILL

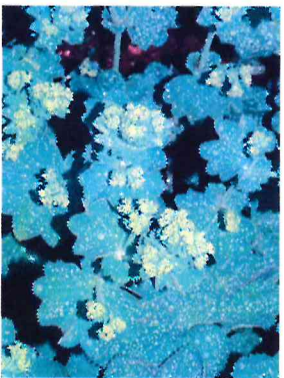
NAAT

KIRIKAKAR

TEELEHT

KORTSLEHT

**LÕIKA SEE AKEN KAARDI SEEST VÄLJA.
KILETA KAART.**

OHAKAS

VALGE RISTIKHEIN

KÕRVENÕGES

KÜLMAMAILANE

MAAJALG